

Tuštanj

Gradovi na Moravškem

Na območju Moravske doline je stalo enajst gradov. Tri so med vojno požgali partizani, s čimer so Moravški prizadejali veliko škodo. Danes stoji le še eden med njimi, ki se je zaradi "zvez" izmaknil uničenju. Zdaj je Leon Lavrič, domačin iz Moravč, moravškim gradovom postavil lep spomenik z razkošno monografijo *Odsev blišča moravških gradov*.

Limberk

Kot najstarejši velja grad Limberk ali Lilienberg, ki je stal na Limbarski gori. Obstaja vir iz leta 1156, v katerem nastopa kot priča v neki zadevi Vitigo Lilienberg. Grad Limberk ali Limbar je stal severovzhodno od znamenite romarske cerkve sv. Valentina. Ustno izročilo pravi, da so ga porušili Turki, morda uporni kmetje ali celo potres leta 1511. Sredi 16. stoletja so Limbarski po moški strani izumrli, po ženski pa se je rod nadaljeval na gradu Belnek v okviru Ložkih (Laaser). Tudi njim usoda ni bila naklonjena, saj je zadnji, Danijel

Laaser, padel v boju s kmečkimi uporniki pri Krškem leta 1573.

Koprivnik

Na Koprivniku so skromni ostanki gradu Rabensberg. Tudi Rabensberški so prvotni grad na težko dostopnem terenu kmalu zamenjali za udobnejše prebivališče na Krumperku.

Rožek

Grad Rožek se prvič omenja leta 1365, ko je tam gospodaril Konrad Gall. Rožeški so postavili grad na strmini, kjer je bil skrit sredi hribov in gozdov, med vasjo Vinje in hribom Sv. Mohorja. Razvaline še kažejo to srednjeveško trdnjavo na težko dostopnem

in naravno zavarovanem hribu, obdano z obzidjem in obrambnimi stolpi. Rožeški so bili pomembna srednjeveška družina, saj jih pred tem srečamo na Gamberku (Gallenberg), v Kamniku pa tudi v Moravčah. Kmalu je tudi grad Rožek postal premajhen za številno družino, tako da se je od razvilo več rodbinskih vej: podpeška (Gallenstein), motniška in knezijska, slovenjgraška, pukštanjaska, libeška ...

Moravče

Rožeški so leta 1550 pozidali grad Čejnjice, v Moravčah pa so prezidali prvotni dvor v dvorec. V Moravčah se Galli prvič omenjajo v začetku 14. stoletja. V 15. stoletju so bili last-

niki plemeniti Moräutschi, vazali celjskih grofov, ki so se kasneje rodbinsko povezali z belneškimi, dvor pa je prešel v last Erazma Laaserja. V 16. stoletju so lastništvo pridobili Galli, v 17. stoletju so ga priženili Barbi, za njimi pa Karel Valvasor. Grad naj bi bil pogorel ob požaru leta 1801.

Križate in Kandrše

Ob stari deželni cesti proti Zagorju stojita dvorca Križate in Kandrše. Križate so bile preurejene v stanovanjski objekt in so znane po najmočnejši lipi v Moravški dolini z obsegom 6,5 metra. Tudi dvorec Kandrše je doživel nekaj prezidav, z zadnjo pa je dobil povsem nov pomen.

Dvorec Belnek pred partizanskim uničenjem med vojno

Tuštanj

Najbolje ohranjeni grad na Moravškem je Tuštanj. Svojo 500-letnico je doživel skoraj zapuščen, v vztrajno obnovo pa dobiva lepo grajsko podobo. Po heraldični plošči nad vhom je bil grad pozidan leta 1490, v letih 1667—1671 pa ga je baron Franc Bernard pl. Lichtenberg temeljito prezidal in prenovil. Nastala je enonadstropna štiriraktna grajska stavba, ki je v notranjščini ob štirikotnem dvorišču dobila značilne zidane ar-